

ДОКЛАД

Тема: Исторически преглед на
предучилищното образование в гр. Русе и
региона

Изготвил: Нели Николаева-Тодорова

Старши учител в ДГ „Синчец“

Гр. Русе, кв. Средна кула

Увод

Предучилищно образование

Връщайки се назад във времето, когато бях студентка си спомням с много смесени чувства за нашият преподавател по История на педагогиката и българското образование професор-доктор Марин Люлюшев, който толкова увлекателно водеше своите лекции, че след тях ние продължавахме да стоим в залата и да го разпитваме за още и още интересни факти, свързани с историята на педагогиката у нас. Тогава за първи път чух имената на Пенка Касабова, Елизабет Кларк, Фр. Фрьобел и Ян Амос Коменски.

Сега, сядайки да пиша този доклад, попадам на интересни и любопитни факти свързани с имената на тези личности, които по много интересен начин се преплитат с историята на предучилищното образование в Русе и региона.

Факт е, че първата в света детска градина е организирана от германския педагог Фридрих Фрьобел в град Бад Бланкенбург, Тюрингия (днес в Германия) през 1837 г., а само тридесет и седем години по-късно - 1874 г. известният общественик и културен деец Драган Цанков публикува своите идеи за предучилищното възпитание в списание „Читалище“, издавано в Цариград.

След Освобождението, през 1882 г. в Свищов се открива и първата детска градина в страната – „Детска мъдрост“. Неин създател е Никола Живков. Житейската история на този виден българин отчасти се свързва и с нашият град. След 1878г. той е училищен инспектор в гр. Русе. През 1880 г. създава Българо-македонска лига и работи за „македонските работи“ след Освобождението.

Издирвайки информация около създаването на детски градини („забавачници“) или детски училища, както са ги наричали някога, попаднах в Русенски държавен архив, където ми бе предоставена много интересна информация, свързана със създаването на първите забавачници в гр. Русе. Бих искала да уточня, че в началото те са били прикрепени към

училищата, като групи за деца на работещи майки и едва през учебната 1929-1930 г. започват да функционират три детски училища.

В гр. Русе за пръв път се говори за създаване на детска градина през 1889г.

Първата информацията, на която попаднах прелиствайки „Протоколна книга на училищното настоятелство 1889-1895г.“ в Държавен архив на гр. Русе бе в Протокол №35 от 28.09.1890г. бе свързана с определяне таксата на децата, които посещават забавачницата през учебната година. За председател на училищното настоятелство се чете подписа на П.Н.Винаров.

Таксата на дете възлиза на сумата от 2лв. месечно. Забавачницата се е нахождала в „Свети Георгиевското училище“. В същата протоколна книга се описват и решенията за избор на учителки, слугини, наемането на сгради за нуждите на забавачницата, както и средствата, които се отпускат за канцеларски материали, заплати, ремонти.

Следващите данни за забавачницата се откриват в протокол №36 от 04 декември 1890г., където се споменава името на Мара К. Евстатиева, която е назначена за помощница на учителката в забавачницата.

Протоколната книга ни дава много ценни сведения и за създателя на Първата детска градина Никола Живков. От нея разбираме, че той присъства на много заседания, в качеството си на инспектор на Русенските окръжни училища. С неговия подпис са подписани доста протоколи от събрания.(**сн.1**) На едно от които се взема решение за изграждане на здание на забавачница в „Големий Варош“, място нахождащо се до двора на Девическата гимназия. Изграждането на тази сграда е по молба и със средства на Женско дружество „Добродетел“.

Пак там откриваме, че се наема къщата на Стоян Живков, нахождаща се в махала „Гирдап“, състояща се от три стаи за нуждите на девическото училище за откриването на три паралелки. В Девическото училище са се подготвяли девойки по „Фрьобеловата метода“ за работа в забавачниците. През учебната 1891/92 г. се открива за първи път такъв курс и за учителки, които да водят този курс са назначени Грозданка Пишуркова (тя е дъщеря на поета Кръстю Пишурка) и Недялка Атанасова (в последствие директор на Девическата гимназия и основател на Женско благотворително дружество „Добродетел“).**сн.2.** Тези назначения са подписани от

инспектор Никола Живков. Прелиствайки тази книга открих много имена на учители, назначавани през годините в Русенските училища и забавачници. Някой от тях свързват живота си с Русе, други преминават през града.

Интерес (за мен) представляваше и кореспонденцията между ръководството на Девическата гимназия и Министерството на просвещението около провеждането на изпита на девойките, които завършват училище и курс по „Фрьобелова метода“. Указанията за провеждане на изпита са подписани от самия Иван Вазов (министър на народното просвещение от 7 септември 1897 г. до 30 януари 1899 г. от Народната партия) **сн. 3** и темата по която са писали девойките- „Детската игра и нагони. Унищожаване на лошите и развиване на добрите нагони чрез Фрьобеловата метода“ (нагон-навик).

В протокола от изпита е записано, че са се обучили 47 абитуриенти, които са положили изпит по Фрьобелова метода./**сн.5**

Може би тук е мястото да спомена името на Вела Живкова-Благоева-сестра на Никола Живков и Георги Живков, който е министър на просветата в правителството на Ст.Стамболов и съпруга на Д.Благоев, която ревностно защитава идеята за въвеждане на наименованието Детска градина, а не забавачница. През 1882г. тя публикува във в.„Славянин“¹ статия, в която оспорва предложението на Драган Цанков за име на детските градини да се използва забавачница. Тя е един от най-ревностните защитници на Фрьобеловата методика и нейното изучаване.²

За съжаление съществуването на детските забавачници е прекратено през 1898г. поради липса на средства, а класът за подготовка на детски учителки се преобразува на клас за подготовка на начални учителки.

Министерството на народното просвещение отказва помощ за поддържането на детските училища, забавачницата не е приета като задължителна в законовата база, детските училища трябва да имат широки дворове, но те не са им осигурени. Малките такси за обучение не стигат за издръжка на градините и заплатите на учителките.

¹ В.Живкова-Детска градина,в.Славянин,Русе 1882 г,бр.17

² <https://teacher.bg/forum/Details/28264.html>, Чакъров, Н., и В. Начева – Петкова. История на предучилищното възпитание в България. С., Нар. Просвета,1961

До края на 20-те години на XX в. в Русе не е открита народна детска градина. По това време работят няколко частни детски училища – еврейско, немско и френско. От учебната година 1929 – 1930 г. в града започват да функционират три детски училища.³

За съжаление информацията за детските градини в периода 1930г.-1945г.е много оскъдна или липсва. Знаем, че тогава децата са се обучавали в групи към училищата и в дневни домове към братствата „Свети Георги“ и „Свети Климент Охридски“. Тези домове са били два на брой и са се намирали в работническите квартали. Дом „Св. Климент Охридски“ и дневен дом „Св.Георги“, който се е намирал в квартал „Сарая“.

Следващата информация, с която се сдобих започва от 1940г. - списък на училищния персонал в Русенска учебна област по околии и села, от който става ясно, че в региона са се обособили детски градини към училищата, а някой населени места имат обособени самостоятелни детски градини.

В регистъра от 1945г. фигурират имената на: с. Баниска, с. Две могили, с. Екзарх Йосиф, с. Копривец, с. Обретеник, с. Полско Косово, с. Добротица, с. Межден, с. Владимировци, с. Хърсово, с. Завет, с. Брестовене, с. Гложево, с. Каменово, с.Княжева поляна (дн.Смирненски), с. Черешово, с. Тетово, с. Юпер, с. Батемберг (дн.Благоево), с. Борисово, с. Дряновец, с. Езерец, с. Калово, с. Каменар, с. Кривня, с. Осенец, с. Острово, с. Пороище, с. Побит камък, с. Топчии, с. Цар Калоян, с. Ветово, с. Гагаля, с. Липник, с. Голямо Враново, с. Мартен, с. Ново село, с. Ряхово, с. Сандрово, с. Червена вода, с. Писанец, с. Щръклево, с. Алфатар, с. Бабук и с. Попина фигурират с детски градини към училищата, като броя на децата, които ги посещават е между 25 и 40 деца. Към всяка група имало назначена една учителка.

В градовете Бяла и Кубрат също има детски градини към училищата.

В гр.Силистра има две детски градини, в гр. Разград три, а в гр. Тутракан има две детски градини и един дневен детски дом.

В гр.Русе са обособени 18 детски градини, като 10 са към училищата и носят техните имена – ДГ „Бр.Миладинови“, ДГ „В.Левски“, ДГ

³ <https://kr.uni-ruse.bg/index.php?r=file/download&id=7418>РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“
ПОЛЯ НАЙДЕНОВА ЧЕРНЕВА, ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ДЕЛО В ГР. РУСЕ ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВТОРАТА
СВЕТОВНА ВОЙНА

„Л.Каравелов“, ДГ „Ст.Караджа“, ДГ „Хр.Смирненски“, ДГ „Хр.Ботев“, ДГ „Ив.Вазов“, ДГ „Отец Паисий“, ДГ „Св.Климент Охридски“, ДГ „Св.Кирил и Методий“, ДГ „А.Кънчев“, ДГ „Свети Георги“, детско училище „Царица Йоана“. Част от детските градини съществуват със собствени имена ДГ „Постоянство“, в която е имало обособени две групи, ДГ „Славянка“, ДГ „Вела Пискова“, ДГ „Жити“, също така е имало детски групи и към училищата на трите най-големи общности в Русе: ДГ „Саид паша“ към турското училище, ДГ „Сурп Местроб“ към арменското училище и ДГ „Света Мария“ към католическото девическо училище. Каква е съдбата на тези детски училища днес ни е ясно. Голяма част от тях са се обособили като самостоятелни детски градини, други са били закрити със закриването на училищата.

През 1905г. министъра на народното просвещение проф. Иван Шишманов, открива курс за детски учителки. От м. юни 1909г. към Мъжката гимназия в Русе се разкрива Допълнителен педагогически курс, през 1910 г. той започва да се нарича Висш педагогически курс с два отдела: историко-филологически и физико-математически за подготовка на учители в прогимназиите. Двата курса се преименуват в Учителски институт, който бива закрит през 1924г.

След 9.IX.1944г. започва нов период в развитието на предучилищното образование в града.

В началото на м.октомври 1949г. се открива Едногодишен институт за детски учителки, който просъществува до 1955г. Този институт се помещава в сградата на мъжка гимназия (до пощенската станция).

От началото на учебната 1950/51г. се открива Педагогическо училище с двугодишен курс на IX клас с отдели за детски и начални учителки. Към училището има три групи образцови детски градини с образцови детски учителки - Мара Стоянова, Цветана Петкова, Радка Пеева и Светла Кушева. Директор на училището е Добриня Попова, която заема тази длъжност до уч. 1954/55г. лектори на детските учителки са: Вяра Баргазова, Надежда Димитрова, Ивана Динкова, Цветана Петкова, Светла Кушева, Маргарита Манчева, Цонка Пишева, Виолета Минчева. От учебната 1951/52г. педагогическото училище се развива в две самостоятелни учебни заведения с четиригодишен курс на обучение: Педагогическо училище за подготовка на детски учителки „Н.Крупская“ и Педагогическо училище за начални

учители „М.И.Калинин“. През 1958г. двете училища се обединяват в Смесено педагогическо училище. Голямото събитие в училището през тази година е била срещата с Елена Вапцарова.

От 1960г. петгодишния курс на обучение на Смесеното педагогическо училище минава като отдел на новооткрития Полувисш Институт за детски учителки. Учителския институт приема името на М.И.Калинин. **сн.6** Помещава се в сградата на бившия мъжки френски колеж. По-късно приема името Вела Благоева, което носи до 1992г. От 1992 г. до 1994 г. се води само Полувисш педагогически институт.

През 1970г. се навършват 60 години от откриването на „Висшия педагогически курс“ в гр. Русе, като към него са причислени Педагогическото училище и Педагогическия институт. Във връзка с този юбилей се организира тържествено честване. От приветствено слово, което е изнесено на тържеството става ясно, че Института си сътрудничи с ДГ „Ал.Атанасов“, ДГ „Д.Атанасов“, ДГ „Вела Пискова“ днес ДГ „Иглика“, ДГ „Ангел Кънчев“ днес ДГ „Незабравка“ и ДГ „Здравец“, ДГ „Митко Палаузов“ днес ДГ „Пиноккио“ и ДГ „Анастасия Обретенова“, които са били или все още са базови детски градини към Русенският университет.

През 70-те години се изгражда Районен методичен център на обществени начала, което е продиктувано от непрекъснато нарастващата дейност на преподавателския колектив по квалификацията на детските учителки от Русе, окръга и района на института. Той има 6 секции, които осъществяват квалификация по основните дейности на работата в целодневните детски градини. През 1983–1984 учебна година по план на МНП в института се провеждат квалификационни курсове с детските учителки от Русенски и Разградски окръг по новата програма за възпитателна работа в детската градина. Ръководството на тази дейност се осъществява от Районен методичен център на института.

Въпреки многоспектрната си дейност, институтът не разполага със собствена сграда. През месец септември 1976 година е направена първата копка на новата сграда на института (в квартал " Здравец -Изток "). През месец декември 1980 година институтът се премества в нея.⁴

Съвместната работа с базовите детски градини се реализира с разнообразни форми: консултации с учителките по актуални проблеми на

⁴ <https://www.uni-ruse.bg/Departments/PPI/history>

методиката на работа в детската градина, планиране и отчитане на резултатите от курсове по диагностициране на възпитателната работа, теоретични конференции, обобщаване и оформяне на научните съобщения.

През 1994 г. с Решение № 413 на МС от 11.октомври 1994г , считано от 01 юни 1994г. Полувисшият педагогически институт – Русе е преобразуван в Педагогически факултет на Висшето техническо училище – Русе.

През 1995 г. Висшето техническо училище " Ангел Кънчев " – Русе е преобразувано в Русенски Университет "Ангел Кънчев", в който катедра *Педагогика, психология и история* е достоен продължител на традициите в сферата на педагогическото образование в гр. Русе.⁵

Тук не свършва историята на Предучилищното образование в града и региона.Тя продължава да се пише и тук и сега,вчера ,днес и утре -ние ще продължаваме на творим,учим,възпитаваме и най-вече да даваме и получаваме любов от всички онези малки деца които раста под грижите и любовта ни.

Приложение

⁵ <https://www.uni-ruse.bg/Departments/PPI/history>

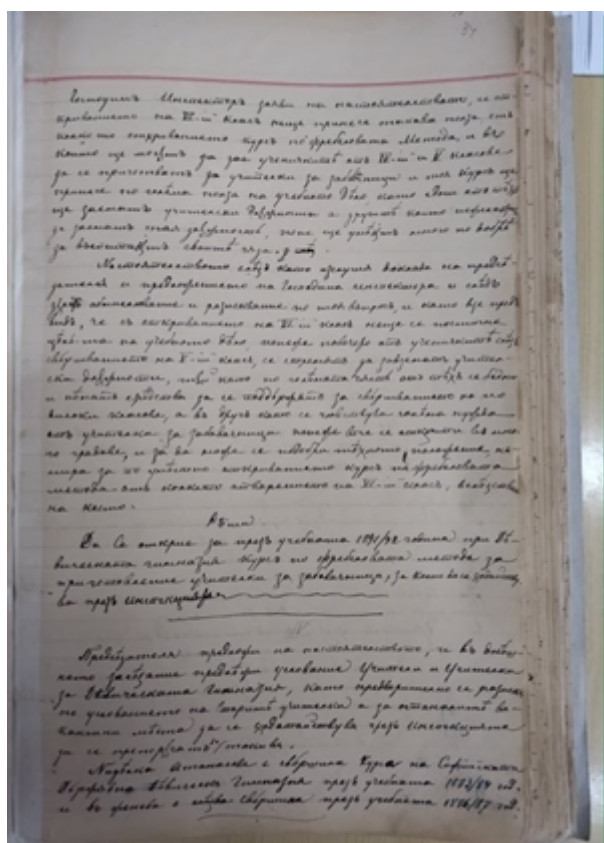
Представител. ММДуняков

Уланове

{ III. D. Grattico
K. M. Grattico
D. Grattico
J. H. Grattico.

Р.е. окр. урва. Целекского. *Р.е. окр. урва. Целекского.*

Сн.1 Държавен архив гр.Русе



Благодаря на Държавен архив -Русе за
оказаното съдействие и предоставените
материали от фонда!

Изготвил: Нели Тодорова

Гр.Русе

2022г

Използвани източници

Русенски държавен архив

Фонд 816, опис 2 , арх.ед. №9

Фонд 76. опис 2, арх.ед. 2

В. Живкова-Детска градина, в. Славянин, Русе 1882 г, бр. 17

<https://teacher.bg/forum/Details/28264.html>, Чакъров, Н., и В. Начева – Петкова. История на предучилищното възпитание в България. С., Нар. Просвета, 1961

<https://kr.uni-ruse.bg/index.php?r=file/download&id=7418> РУСЕНСКИ
УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“

ПОЛЯ НАЙДЕНОВА ЧЕРНЕВА, ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ДЕЛО В ГР. РУСЕ
ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

<https://www.uni-ruse.bg/Departments/PPI/history>

<https://kr.uni-ruse.bg/index.php?r=file/download&id=7418> РУСЕНСКИ
УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“

<https://roustchouk.bg>

Препоръчвам Ви да прочете книгата на Георги Чендов „Когато Русе беше Русчук“